

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ
НАМНУКРАЇНИ»
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА
АКАДЕМІЯ»ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
КВНЗ «ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ, ІНКЛЮЗИВНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТИ

20 жовтня 2022

Збірник наукових праць

Харків 2022

УДК: 376+37.04:316.61+37.091.3:613

А 43

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Бойчук Юрій Дмитрович**, д. п. н., професор, член кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Заступник головного редактора – **Бережна Світлана Вікторівна**, д. філософ. н., професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Члени редакційної колегії:

Бацилєва Ольга Валеріївна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Галій Алла Іванівна – кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Коваленко Вікторія Євгенівна – кандидат психологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Комісова Тетяна Євгенівна – кандидат біологічних наук, доцент, професор кафедри, завідувач кафедри анатомії і фізіології людини імені Я.Р. Синельникова, координатор з наукової роботи факультету природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти

Микитюк Сергій Олександрович – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди,

Науменко Наталія Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

«Актуальні питання спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти», (20 жовтня 2022 р.) / за загальною редакцією проф. Бойчука Ю. Д. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022.

У збірці представлено матеріали регіонального круглого столу метою якого було обговорення питань створення здоров'язбережувального і безпеко-орієнтованого освітнього середовища у закладах освіти в умовах військового стану, визначення шляхів збереження фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я дітей, підлітків та студентської молоді в умовах військового стану, досвіду здоров'язбережувальної роботи в закладах освіти в умовах військового стану; висвітлення технологій навчання, виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами в закладах спеціальної освіти та з інклюзивним навчанням в умовах військового стану.

Для фахівців у галузі спеціальної та інклюзивної освіти, викладачів, аспірантів і здобувачів закладів вищої освіти

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Протокол № 11 від 16.11.2022 р.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Козачек Н.О., Павлова А.О. Особливості проведення пропедевтичної педагогічної практики для студентів 2 курсу ХНПУ імені Г.С. Сковороди в умовах військового стану	70
Козлов А.В., Козлов А.В. Шляхи формування загальних компетентностей майбутнього фахівця спеціальної освіти засобами дисципліни «фізичне виховання» в умовах воєнного стану	73
Колупаєва Н.Л. Психологічна корекція комунікативної діяльності молодших школярів з інтелектуальними порушеннями	77
Комратова Л. В. Шляхи корекції наочно-образного мислення дітей молодшого шкільного віку з легким інтелектуальним порушенням	82
Корсун С.О. Перспективи використання гурткової роботи спортивно-оздоровчого профілю при вирішенні завдань соціалізації підлітків з інтелектуальними порушеннями	87
Кашубіна О.О. Корекція порушень наочно-образного мислення слабозорих дітей із ЗПР засобами конструювання	94
Криловецька І. В. Можливості та сфера застосування соціальних історій у психокорекційній роботі з дітьми з розладами аутистичного спектра	100
Кришталь А.І., Тютюнник В.В., Щербак І. М., Дрожик Л. В., Пашинський П. П. Застосування здоров'язберезувальних технологій здобувачами вищої освіти в умовах дистанційного навчання та воєнного стану	104
Литвинова Ю. Вивчення проблеми корекції заїкання в дітей старшого дошкільного віку засобами арттерапії в умовах воєнного часу.....	107
Лугова М.С. Війна очима дітей дошкільного віку: шляхи збереження психічного здоров'я в умовах стресу	111
Маракіна А. Г. Вплив популярної української музики на психічне здоров'я та культурну самоідентифікацію студентської молоді в умовах воєнного стану.....	113
Матяш О.М. Зерно патріотизму – у кожне дитяче серце.....	119
Мірошниченко О.М, Бойчук Ю.Д., Дрожик Л.В. Використання дидактичних ігор та ігрових прийомів у роботі з розвитку мовлення старших дошкільників з інтелектуальними порушеннями	124
Нікуліна С. М. Особливості еколого-краєзнавчої роботи з молодшими школярами з інтелектуальними порушеннями	129
Парасюк І. Ф. Визначення рівня розвитку дрібної моторики у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ	134
Парфілко В. В. Дослідження особливостей переживання травматичних подій: результати та перспективи	137
Пегліванян Д.І. Здоров'язберезувальні технології в практиці роботи закладу дошкільної освіти.....	140

інтелектуальними порушеннями потребують більш уважного ставлення та підтримки не лише з боку вчителів, але й батьків, які мають завжди бути поруч та допомагати дитині долати труднощі комунікації у дистанційному режимі. Варто застосовувати різні методи та форми роботи на корекційних онлайн-заняттях для полегшення взаємодії з дитиною, яка має інтелектуальні порушення, пояснювати у доступній формі щодо подій, які відбуваються навколо, сприяти формуванню реального сприйняття світу, заспокоювати їх, запевняти у тому, що ворог зазнає поразки і незабаром усі повернемося до мирного життя.

Література

1. Порадник батькам: практичні рекомендації під час дистанційного навчання дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник / О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко, О.І. Мякушко, І.В. Сухіна. За заг. Ред. О.В. Чеботарьової. – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – С. 154 с.
2. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями/навчально-методичний посібник / авт.: О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, І.В. Сухіна, Н. А. Ярмола.: За наук. Ред. О.В. Чеботарьової – К., ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2018. – 123 с.
3. Чеботарьова О. В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко. — Харків : Вид-во «Ранок», 2020. — 128 с.
4. Гаврилов О.В. Особливості комунікації дітей з тяжкими порушеннями інтелектуального розвитку. Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України «Проблеми сучасної психології» Випуск 18, 2012. С.168-149
5. Трикоз С.В., Блеч Г.О. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків: ТОВ «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. С. 4-8
6. Допомога та підтримка дітям з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах воєнного стану в країні : <https://ispukr.org.ua/?p=8705#.Y0ARvZNn01L>
7. <https://osvitanova.com.ua/posts/4508-osoblyvosti-dystantsiinoho-navchannia-ditei-z-oor>

Козачек Н.О.

старший викладач кафедри спеціальної педагогіки

Павлова А.О.

аспірантка 1 курсу

Харківський національний педагогічний

університет імені Г. С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ 2 КУРСУ ХНПУ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

На сьогодні, практика є невід'ємною частиною навчального процесу, яка спрямована на закріплення та розширення знань, набутих здобувачами в університеті, напрацювання практичних навичок, необхідних для роботи в школі, застосування вивчених на заняттях методів навчання.

В процесі проходження практики здобувачі навчаються самостійно відбирати і систематизувати інформацію в рамках поставлених перед ними завдань; вчать застосовувати отримані знання на практиці; розвивають навички колективної роботи, ознайомлюються з кабінетами та обладнанням фахівців [2, с.77].

Актуальним на сьогодні є вимоги потенційних роботодавців, які прагнуть бачити у майбутніх співробітниках, професійну компетентність. Саме практика дозволяє забезпечити тісну взаємодію між учасниками освітнього процесу, а також дає змогу здобувачу оцінити свій рівень здібностей та визначити свою спрямованість у ході навчання в університеті [4, с.59].

Згідно з ОП “Логопедія” та ОП “Олігофренопедагогіка” здобувачі 2 курсу у третьому семестрі починають знайомитись з дітьми, які мають особливі освітні потреби та навчаються у спеціальних школах. В місті Харків навчальних закладів профільного призначення декілька, а саме: школа для глухих та слабочуючих дітей, незрячих та слабозорих, школи для дітей з ДЦП, мовленнєві школи в якій навчаються діти з різними ступенями порушення мовлення (в основному дуже складними), школи для дітей з порушенням інтелектуального розвитку.

Для того, щоб наші здобувачі мали високий фаховий рівень підготовки на майбутнє, у третьому семестрі починаються зустрічі з особливими дітьми в рамках навчально-виховної діяльності.

Перша практика носить назву безперервна пропедевтична педагогічна практика. Зміст пропедевтична практики відповідає її назві.

Пропедевтика- це скорочений вступ до будь-якої науки в систематичному вигляді, тобто вступний курс у будь-яку науку, що передує більш глибокому і детальному вивченню відповідної дисципліни, у нашому випадку в галузі спеціальної педагогіки.

З усіма спеціальними профільними школами заключенні договори співпраці між адміністрацією шкіл та відділом практики ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Здобувачі впродовж двох тижнів відвідують навчальний заклад, знайомляться з місцем розташування (фізичною адресою закладу), адміністрацією закладу, фахівцями з різних галузей спеціальної педагогіки, контингентом учнів.

Адміністрація під час зустрічей знайомить здобувачів з історією закладу, режимом роботи (розкладом уроків, річним планом). Потім здобувачі знайомляться з приміщеннями та обладнаннями класних кімнат та кабінетів фахівців. Для кожного починаючого корекційного педагога це цілий світ, тому що обладнання робочих місць тифлопедагогіки, сурдопедагогів, логопедів- є унікальними : прилади, тренувальні апарати, сюжетні картинки, картки, зонди, тренажери. Кожному здобувачу хочеться спробувати свої сили та вміння, а також навчитися, як користуватися цим матеріалом в майбутньому.

В бесідах з фахівцями спеціальних шкіл здобувачі дізнаються про функціональні обов'язки фахівців. Відвідують заняття.

Відпрацьована роками робота у цьому році почалася не традиційно, тому що в нашій країні сталося лихо, війна, яка зруйнувала не тільки напрацьовані шляхи, а

й зламала людські долі, зруйнувала школи, примусила вивозити дітей в безпечні міста, чужі держави.

Але незважаючи на труднощі та багато перепон на шляху, ми стараємося виконувати наші функціональні і людські обов'язки.

В цьому році практика проходила на протязі двох тижнів в дистанційному форматі (онлайн). Така форма проходження практики була продиктована неможливістю відвідування шкіл під час воєнного стану, відповідно до нових рекомендацій МОН [3].

Першим етапом здобувачі 2 курсу були розподілені на підгрупи по 15 людей, за кожною підгрупою були закріплені фахівці зі спеціальної педагогіки та спеціальної психології, які консультували здобувачів з різних питань, допомагали в організації зустрічей в онлайн простір зі школами, оформленням звітної документації з використанням цифрових застосунків, а саме відеоконференцій, чати в мобільних застосунках, онлайн зустрічі на платформі Meet, Zoom, виконання завдань на освітній платформі Moodle.

Здобувачі особливо цінують елементи мікронавчання та мобільного навчання, коли завдання структуровані у модулі, які учні використовують самостійно за потреби [1, с. 93].

Хочемо навести, як приклад, фрагмент звіту здобувача 2 курсу:

" Під час проходження практики я мала змогу:

1. Ознайомитися зі спеціальним закладом, контингентом учнів, особливостями комплектування класів;
2. Набула вміння спостерігати та аналізувати навчально- виховні та корекційні процеси діяльності вчителя- логопеда (вчителя дефектолога, вихователя логопедичної групи) спеціальної школи;
3. Навчилася діагностувати стан сформованості мовленнєвих і немовленнєвих процесів у дітей із тяжкими порушеннями мовлення та з урахуванням зазначених відомостей і показників заповнення мовленнєвих карток;
4. Набула навички складання та аналізу планів - конспектів логопедичних занять;

В цілому я оцінюю свою практику як успішну. Мені вдалося дізнатися багато нового. Практика допомогла мені отримати більший досвід роботи з дітьми з порушеннями мовлення, дізнатися про ефективні методи роботи з дітьми з ООП та спланувати подальшу роботу над покращенням своєї педагогічної діяльності."

Звіти здобувачів різні, але всі вони відображали в звітній документації корисну роботу всіх ланок навчального процесу на місцях, не дивлячись на труднощі при роботі в дистанційному форматі.

Дистанційні технології дали змогу здобувачам покращити свої знання, розвинули комунікативність, а саме спілкування за допомогою цифрових застосунків, критичність мислення, крім того, практика в дистанційному форматі виконувала і виховну функцію – допомагала сформувати основні якості особистості: активність, самовдосконалення, креативність та самостійність.

Література

1. Кабанська Г. А., Кабанська О. С., Мельникова О. В. Педагогічна практика у закладах загальної освіти – простір формування професійних компетентностей майбутнього вчителя. Теорія та методика навчання та виховання. 2021. № 51. С. 88–96.
2. Колоскова Ж.В. і Назаренко М.П. 2021. Виробнича (педагогічна) практика студентів закладів вищої освіти у реаліях дистанційного навчання. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 195 (Трав 2021), 77-81.
3. Лист МОН від 10.08.2022 № 1/9105-22 “Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 н. р.”
4. Онищенко Н. П. Основні шляхи модернізації практичної підготовки студентів у закладах вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Т.3. №74.2021. С.55-60

Козлов А.В.

старший викладач

Науменко Н.В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет

імені Г.С. Сковороди

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фізичне виховання, як невід’ємна складова підготовки фахівців спеціальної освіти, спрямоване, перш за все, на формування фізичного, психічного, соціального та духовного здоров’я здобувачів освіти, вдосконалення фізичної і психічної підготовки, забезпечення можливостей для активного довготривалого життя, самореалізації в майбутній професійній діяльності.

Саме тому серед завдань викладання дисципліни «фізичне виховання» у педагогічному ЗВО важливим є розвиток загальних компетентностей майбутнього фахівця спеціальної освіти. Актуалізація формування цих компетентностей має здійснюватися через вдосконалення змісту, форм та методів навчання; впровадження інноваційних технологій; сучасного навчально-методичного забезпечення.

Особливого підходу задля вирішення цього завдання потребує ситуація професійної підготовки в умовах воєнного стану, введеного на території України, і переходу до дистанційного освітнього процесу в синхронному та асинхронному режимах.

Аналіз досвіду підготовки майбутніх вчителів під час викладання дисципліни «Фізичне виховання», який висвітлили науковці Ж. Малахова та Г. Єщенко, показав, що в умовах асинхронного навчання переважна більшість викладачів для організації дистанційного навчання використовували додатки Google (Google Classroom, Google Meet, Google диск і багато інших), для комунікації зі студентами також активно використовували мобільні додатки Viber і Telegram [3]. Науковці